

IZJAVA DRAGOMIRA JASNIĆA
-100 -
radnika iz Baljeva,
učesnika u preboju logora
Crveni Krcet, 12. II 1942. g.

Obradio Božica Brankić,
spoljni saradnik Narod-
nog muzeja, Bih, i
Kretić Vlastimir, steno-
daktilograf

IZJAVA DRAGOMIRA JASNIĆA, sidarski radnik (za-
maljoradnik) rođen 11. V 1902. godine u mestu Pala Stena,
Baljevo, na Ibru, od mater majke Sofije, zv. Soja, rođj. Cr-
natović, oca Matije, rođj. Šekler, otac dvoje dece:
sina Jedinira, maljoradnika, živi u Baljevu i kćeri Gra-
dimirke, udate za Jaroslava Jovanovića, lekara.

JASNIĆ ga porodično sada živi u Baljevu na Ibru,
penzioner je.

Godine 1941. bio sam posadinski radnik za NOP, kao
takav uhapšen sam 22. XII 1941. godine od strane četnika. U
sašveru su me saslušavali MILANOVIĆ, pa su me izveli i pred
preki sud. Tučen sam prve prilike hapšenja u Baljevu, od
strane ŽAKIĆA, pa onda opet u Raškoj.

U BiH sam sproveden 28. I 1942. godine sa VITOM
MEDAREVIĆEM, ŠTAMENKOM MARTIĆEM i drugima, kao i sa grupom
četnika VULA VUKAŠINOVIĆA, među kojima je bio njegov sin RABE,
BRAZA KRSTIĆ, krojač iz Beograda, dečko NEMILKO SIMIĆ. U Ušću
smo sprovedeni kamionom, a u Ušću vozom do Lapova. Komandant
transporta bio je bivši žandarmerijski narednik Kremen MARIN-
KOVIĆ, koji je i ranije neke transporte sproveo.

U Kraljevu smo u železničkoj restoraciji čekali
za voz. Uškoro, posle našeg dolaska došlo je nekoliko žena u
crnini i počele vikati, pevati i pljuvati na VULA VUKAŠINO-
VIĆA, okrivljujući ga da je on jedan od krivaca za blokadu i
napad na Kraljevo, zbog čega su sprovednici imali nake da ih
odstrane g da ga se bi linčovale. Uškoro dodje jedan civil -
Slovenac, govoreći da je on u službi nemačke komande. Tu je
tražio od Kremena da pusti malog SIMIĆA, na šta Kremen ni po
koju cenu nije htio pristati. U Lapovu za vreme čekanja voza
došao nam je jedan bugarski sanitetski kapetan, koji je istom
na prelazu i pitao nas ima li ko ranjen i bolestan da ga pre-

Izjava DRAGOMIRA JASNIĆA 2 -
radnika iz Baljevca,
učesnika u proboju logora
Crveni Krst, 12. II 1942. g.

Obradio Nožica Branko,
spoljni saradnik Narod-
nog muzeja, Niš, i
Krstić Vlastimir, steno-
daktilograf

I. kada smo pošli, opet je došao ovaj petan i donio
kutiju cigareta i u kojoj je bila jedna petobanka.

U Niš smo stigli u sumrak. Hladnoća je bila veli-
ka. U zatvoru

DRAGOMIR KONSTANTINA JASNIĆ, zidarski radnik (ze-
mljoradnik) rođen 11. V 1902. godine u mestu Bela Stena,
Baljevac, na Ibru, od ~~xxx~~ majke Sofije, zv. Soje, rođj. Cr-
natović, oženjen Natalijom, rođj. Šekler, otad dvoje dece:
sina Jezdimira, zemljoradnika, živi u Baljevcu i kćeri Gra-
dimirke, udate za Jaroslava Jovanovića, lekara.

JASNIĆ ga porodicom sada živi u Baljevcu na Ibru,
penzioner je.

U sobi sam našao mnogo drugova iz ranijeg transpor-
ta kao: VUK
Godine 1941. bio sam pozadinski radnik za NOP, kao
tako uhapšen sam 22. XII 1941. godine od strane četnika. U
zatvoru su me saslušavali MILANOVIĆ, pa su me izveli i pred
preki sud. Tučen sam prvo prilikom hapšenja u Baljevcu, od
strane ZAKIĆA, pa onda opet u Raškoj.

Za Niš sam sproveden 28. I 1942. godine sa VITOM
MEDAREVIĆEM, STAMENKOM MARTIĆEM i drugima, kao i sa grupom
četnika VULA VUKAŠINOVIĆA, među kojima je bio njegov sin RADE,
DRAŽA RISTIĆ, krojač iz Beograda, dečko MIHAILO SIMIĆ. Do Ušća
smo sprovedeni kamionom, a u Ušću vozom do Lapova. Komandant
transporta bio je bivši žandarmerijski narednik Krsman MARIN-
KOVIĆ, koji je i ranije neke transporte sprovodio.

U Kraljevu smo u železničkoj restoraciji čekali
na vezu. Uskoro, posle našeg dolaska došlo je nekoliko žena u
crnini i počelo vikati, psovati i pljuvati na VULA VUKAŠINO-
VIĆA, okrivljujući ga da je on jedan od krivaca za blokadu i
napad na Kraljevo, zbog čega su sprovednici imali muke da ih
odstrane i da ga ne bi linčovale. Uskoro dodje jedan civil -
Slovenac, govoreći da je on u službi nemačke komande. Tu je
tražio od Krsmana da pusti malog SIMIĆA, na šta Krsman ni po
koju cenu nije hteo pristati. U Lapovu za vreme čekanja voza
došao nam je jedan bugarski sanitetski kapetan, koji je istom
na prelazu i piteo nas ima li ko ranjen i bolestan da ga pre-

- 2 -

vije, govoreći da je lekar. Ostao je dugo sa nama, naročito je dugo govorio na francuskom sa ŽIKOM MARKOVIĆEM. Sutradan, 29. I. kada smo pošli, opet je došao onaj bugarski kapetan i donio kutiju cigareta i u kojoj je bila jedna petobanka.

U Niš smo stigli u sutrak. Hladnoća je bila velika. U četničkom štabu nas dočeka major MIKIĆ i četnički vojvoda, pop RAŠA, ~~vojvoda~~ TULARA. Iz četničkog štaba sprovedeni smo u policiju gde smo prenoćili. I smo vodjeni na k parenje odela i kupanje.

1. II 1942. Preuzeti smo od Gestapoa i odvedeni u logor na Crvenom krstu. Uvedeni smo u sobu br. 12. gde smo isto veče tučeni, a i drugo veče ponovo. U sobi sam našao mnogo drugova iz ranijeg transporta kao: VUKOVIĆ BOGOLJUBA, BIORGA RADA, ČURČIĆ GRANA i druge. U sobi se priključim kolektivu druga BOGOLJUBA VUKOVIĆA.

Odmah po dolasku jedno veče je u sobu dolezio komandant, pijan, sa odšrafljenom bombom, kada je nekoga od naše grupe tukao, ali se ne sećam koga.

Drugovi VUKOVIĆ I ČURČIĆ su me obavestili o planu bekstva i dali mi zadatak da sa istim upoznam VULA VUKAŠINOVIĆA. Kad sam sa tim upoznao VUKAŠINOVIĆA, odmah je na to pristao, tražeći da vidi koji su pokretači. Istom o tome sam upoznao i ŽIKU MARKOVIĆA, koji je isto odmah prihvatio. Po planu je VULE primio zadatak da napada kapiju. Napad na stražu je zakazan za 10. II. Nemci su sa planom na neki način upoznati, pa su stražu udvostručili.

9. II 1942. g. Izvodjeni smo na kupanje i parenje odela i palenje slabe. Za vreme dok smo goli skakali po snegu da bi se zagrejali, došao je komandant Gestapoa i prozvao oko 75 ljudi za transport, a kakav, to smo već znali.

10. II 1942. g. Kada smo stali na zbornom mesto očekivali smo da se vikne ugovoreni znak za napad. U istom smo приметили ispred kapije jedan vod policajaca. Po povratku u

sobu objašnjeno je da se na napad nije pošlo, jer se čeka veza i što smo mi noću isprebijani.

12. II 1942. g. Pre podne smo od rukovodioca doznali da su rake iskopane i da se ide na streljanje na Bujbnju ujutru u 4 sata. Kod straže, pojačana pripravnost. Na šetnju nismo pušteni u redovno vreme, što je mnoge zabrinulo. Kad smo pušteni, ljudi su živahnuli. B.o sam na sredini šetališta kad sam primetio da bivši sobni starešina, ACA ode u pratnji jednog stražara da prijavu bekstvo, posle čega, odmah sa leve strane čuh glas Begovića: "Izdati smo, napred, drugovi!". Istom desno do klozeta primetih da neki drugovi na žici formiraju prelaz preko žice. Skočio sam na žicu ispred sebe, ali sam pao u žm gužve žice. Trzajući se u gužvama primetih da se ispred mene pri zemlji neko izvlači iz žice, te i ja podjem već napravljenom prelazu. U čupanju od žice ostao mi je opanak i kapa. Onako ležeći, kad sam se izvukao okrenem se te izvučen opanak i otkotrljam se donekle i izadjem. Pri okretanju primetih kod klozeta ŽIKU MARKOVIĆA da zove u pomoć.

Kad sam izmakao malo ka Gradskom polju, čuo sam eksploziju dve bombe u sobama logora. Kad sam bio na uzbrdici Vjnika, na 200-300 metara od pruge, sirene su počele da zavijaju, na šta jedan od drugova viknu posle psovke: "Sad zavijaš, a kad mene tuku, ti ćutiš". U istom su k i svetleće rakete počele da padaju, radi čega neko komandova - "lezi".

Usput sam sustigao DUŠKA TOMOVIĆA, koji je vodio sveg krvavog i iscrpljenog BRANKA ČURČIĆA, radi čega me DUŠKO zamoli da malo pridržim druga Čurčića. Na brdu se sustigne nas oko 10-12 odakle preko noći krenemo za Labukovo u Svrlijskom srezu. Odatle krenemo prema brdima niz Moravu, a ostali ka Ozranu. Usput me sustigne STEVAN DEDIĆ. Polazeći kroz sela dobijali smo hrane. U selu Konjska Bljana svratili smo kod jednog mesnog partizana, koji nas jepo dočeka i ugosti, ali nas nije pitao otkuda smo, te mu ja rekoh: "dobro, čoveče, ti nas dočeka i ugosti, ali nas ništa ne pita ko smo i odakle smo", kad on odgovori: "Ja vidim da kod vas nije nešto u redu". Odatle krenemo na Deligrad i kog Djunisa predjemo most jer na njemu ili bolistan, da ga pravijem. Tom prilikom dugo je razgovarao

- 5 -

sa ŽIKOM MARKOVIĆEM na francuskom.

30. I. Kada smo izjutra pošli, opet je došao bugarski kapetan, doneo kutiju cigareta i dao Markoviću i 150 dinara. U Niš smo stigli u sumrak. Hladnoća je bila velika. U četničkom štabu nas dočeka major MIKIĆ i četnički vojvoda, pop RAŠA KNEŽEVIĆ iz Tulara. Opatle smo sprovedeni u specijalnu policiju, gde smo prenoćili.

31. I. Vodjeni smo na kupanje i parenje odela.

1. II 1942. g. Preuzeti smo od ~~čeka~~ Gestapoa i odvedeni u logor Crveni Krst. Po detaljnom pretresu uvedeni smo u sobu broj 12. Isto veče smo tučeni, jer je iza našeg pretresa nadjeno dva revolverska metka u snegu, radi čega smo tučeni i drugo veče.

U sobi sam našao sve drugove doterane u ranija tri transporta. Drugo ili treće veče u sobu je dolazio pijan komandant logora sa pratnjom, kada je imao u jednoj ruci odšravljenu bombu, a u drugoj revolver, kada je nekoga iz naše grupe izvodio te tukao, ali se ne sećam koga.

Drugovi BOGOLJUB WUKOVIĆ i BRANKO ČURČIĆ su me obavestili o ranije izradjenom planu za bekstvo i zadužili me da o istom upoznam VUHA VUKAŠINOVIĆA, na koji je ovaj odmah pristao, ali je tražio da vidi ko time rukovodi. Sa planom sam upoznao i ŽIKU MARKOVIĆA, koji je o tome već donekle bio obavešten. VUHA VUKAŠINOVIĆ JE ZA svoju grupu primio neki zadatak po planu.

Po predvidjenom planu napad - bekstvo je zakazano za 10. II 1942. ali su o tom planu doznali i Nemci.

9. II 1942. Radi kupanja, parenja odela, šišanja i promene slabe izvodjeni smo napolje. Potpuno goli i bos i čekali smo red za kupatilo a i odelo iz malog aparata za parenje. Slama sitna, vašljiva, mokra, pušila se na snegu ispred kupatila, te smo onako prozebli po njoj skakali kroz dim da bi se zagrejali. To skakanje, kupanje, šišanje prekide naredba komandanta logora da se postrojimo na zbornom mestu, bez obzira

- 6 -

što smo gotovo svi goli i bosí. Hladnoća je velika iako je sunce povremeno zasijalo.

Dok nas je prebrojavao komandant logora, u logorski krug udje šef Gestapoa - Hamer, koji, kada primi report izvadi spisak i poče prozivati. Prvo prozva DUŠANA TOMOVIĆA, zatim, druge. Prozvanima, njih oko 80 ljudi, narediše da se tako stalno postrojavaju. Po završenom kupanju šišanju i dobijanju odela vratimo se u sobu, gde je već bila uneta slama. U sobi, posle povratka nastade prepričavanje zašto je transport odvojen. Mnogi su navodili te za ovo, te za ono, ali za ono za šta je u stvari, niko nije hteo reći, a to je smrt.

10. II 1942. U sobi se već nešto načulo o kopanju zajedničkih raka. Očekujemo večernju šetnju, posle koje bi se na zbornom mestu dao znak za bekstvo. Pri kas izlasku, svi smo išli rešeni na borbu. U krugu ništa neobično, što nam je ulivalo više nade. Ali, pri povratku sa šetnje, šta se videlo. Po celom krugu rastureni stražari sa otkočenim mašinkama. To isto uradio je i komandant logora i njegovi pomoćnici. Gledaju u nas kao u bauke. Ovo nam je pokazivali da su naše namere otkrivene.

Posle prebrojavanja komandant prkosnim glasom, mašući mašinkom, komandovao je da idemo u sobe. To je učinilo da znak za napad nije došao. Ušli smo u sobu. Mnogi su bili zaprepašćeni, a neki i razočarani, dok ih je bilo, naročito u krugu policijskih zatvorenika, koji se ovde nazivaju kriminalcima, da su radosni što su uspeli da otkriju naš plan.

11. II 1942. Pošto se videlo kakva je situacija, videlo se u istom ni da drugog izlaza nema, te se donese odluka da se isti plan izvede, dakle, samo ako bude bilo pogodre situacije za to. Opet vest o kopanju raka. Kriminalci sada već motre, te su odredjeni neki da ih prate. Radosno se opet očekuje večernja šetnja. Svi se spremili, pa i teški bolesnici sa otvorenim ranama pored kičme: BRANKO JOKOVIĆ i ČIČA MLADEN.

Izlazimo u šetnju, opet ništa neobično u dvorištu. Hamer, koji je došao po podne, nadamo se da će otići. Po po-

vratku na zbornu mesto slika ista - predostrožnost pojačana, naoružani Hamer i njegovi pratioci. Prkos se primećuje kod svih a najviše kod komandantalogora, koji hoće da nam pokaže da nam neće ništa pomoći. Ovo opet učini da znak za napad nije došao. Razočaranje kod mnogih. Kriminalci likuju u pobeđi.

12. II 1942. Pre ručka je donet hleb, kada smo obavješteni da su zaista rake iskopane i da se na Bubanj ide u 4 č. izjutra, kamionima. Ovo je učinilo da se tako shvatila stvarnost smrti. Rešava se opet da se ostane pri planu i da se on izvede u svakom danom momentu. Očekujemo opet večernju poslednju šetnju. A i nje u uobičajeno vreme nema, što znači sigurnu smrt za mnoge drugove. Tek kada su kola, koja su do terala slamu izašla i kapija zatvorena, začu se klaparanje pri otvaranju vrata, što mnoge od nas oveseli. Opet se svi spremamo, priteže se obuća i odelo da ne bi smetalo na bodljikavim žicama.

Polu sata kasnije pomaže da se udje u veći mrak. Otvoriše se sobna vrata, izlazimo veseli, čili. Na svakome se vidi da je rešen da izvrši svoj zadatak po svaku cenu. Šetnja traje u znaku ohrabrenja. Na nekoliko minuta pred povratak na zbornu mesto primetismo ACU TOMIĆA zvanog kockar, da ode u pratnji jednog nemačkog stražara da prijavi bekstvo. Kada ta vest prodje kroz masu zbijenih ljudi, na uglu zgrade pokraj sobe 12 ču se glas BRANKA BEGOVIĆA, studenta medicine, rodnom iz Bosne: "Dzdati smo, drugovi, napred"5 i odmah gušanja njegova i drugih drugova sa dvojicom stražara, koji su odmah savladani. U tom momentu neki su već preskačući preko dvostruke žičane ograde prelazili preko prelaza, na koje je stražar sa klozeta otvorio vatru i uzbunio ostalu stražu.

Tada sam se nalazio prema sobi broj 12, skočio sam na žice, ali kako su bile razmaknute, to upadnem u gužve bodljikave žice. Onako čupajući, vidim da se ispred mene neko izvlači kroz gužve i zadnju žičanu ogradu, te i ja podjem tim malim već napravljenim prolazom. U čupanju da se izvučem ostao mi je jedan opanak i kapa. Onako ležeći okrenem se te iščupam opanak, pa se donekle ležeći otkotrljam i odskačem. U čupanju

- 8 -

i pri kotrljanju primetih kod klozeta ŽIKU MARČOVIĆA da zove u pomoć. Nisam daleko odmakao, a čuo sam eksploziju dve bombe u sobama logora.

Bio sam na uzbrdici više pruge za Knjaževac, kad fabričke sirene počele da zavijaju, na šta neko od drugova do-
baci psujući: "Da sad zavijaš, a kad mene tuku ti čutiš". Odmah su i svetleće rakete počele da padaju radi čega neko komandova "lezi". Usput sustigosmo DUŠKA TOMOVIĆA da vodi krvavog i iznemoglog BRANU ČURČIĆA, te mu pomognemo. Sustigne nas 10-15 drugova odakle odemo u Labukovo, u svrljiškom srezu, odatle većina, ~~koja~~ ode na ozren. Ja krećem brdima niz Moravu, usput me sustigne STEVAN DEDIĆ.

Prolazeći kroz mnoga sela dobijali smo hrane. U selu Konjska Poljana svratimo kod jednog imućnog seljaka na koga smo zbog toga mislili da je četnik, ali uskoro čujemo njegovog sina da peva rusku pesmu "o kačuši". Za sve vreme dok smo bili kod njega, gostio nas je, ali nije pitao ni ko smo ni odakle smo. Zato mu ja pri polasku lepo postavih pitanja, na koje mi odgovori: "Ma, ljudi, ja vidim da kod vas nije sve u redu, pa mi je lakše da ne znam"

Odatle krenemo za Deligrad i kod Djunisa predjemo Moravu, pošto danju nije na mostu bile straže. Dođjemo u selo Šiljegovac, pa kroz Župu, po uputstvu mesnih partizana slobodno predjemo kroz Brus.

U jednom trenutku izvedeni smo pred zgradu i po redu vođjaci na svo gde su nas sa strane ustrelili, jedan sa noze, drugi sa vrat, dok su nas drugi sa strane tukli pendrecima. Kako koga su prestukli, bacali su u jedno čuše predsohlje.

6.VII 1955. Draž a Jasnić, s.r.
Baljevac Baljevac

Ujutru je kod nas došao BOGOLJUB VUKOVIĆ, bivši partizan Kopaoničkog odreda, sa kojim sam i ranije saradjivao. Počevši me je da predjeh da razgovaram sa njima (tako su bili: BOŠKO TOMOVIĆ, ČURČIĆ BRANA, BJEŠKOVIĆ BRANKO I MILIĆ MILOŠ, a Šnajder. Pitali su me najpre da li imam nešto od hrane. Imam sam parče alanine, tako da su oni to podelili međusobno. BO-

- 19 -

BOGOLJUB mi je tada rekao da su doneli odluku da izvrše bekstvo. Rekao mi je I I I I Z J A V A i rasgovarano sa VULOM da bi se videlo njegovo mišljenje. Rekao mi je da je bekstvo već pripremljeno sa dan, dva, ali kako je ova moja grupa došla i svi su ispred kapije, van logora. Pre ovog bila je prozvana jedna grupa. Iz Baljevca sproveden sam u Rašku u Mašanov zatvor gde su me saslušavali: MILANOVIĆ i četnički rukovodioci, među kojima kapetan NAUMOVIĆ. U Raškoj sam bio do 26. I 1941. godine a odavde sam sproveden preko Kraljeva, Lapova za Niš, gde smo bili smešteni u gradskoj policiji kod Živanovića, gde je istovremeno bio i četnički štab. U zatvorima - podrumima policijskog zatvora bili smo dva dana, a odmah zatim Gestapovci su nas povezali i sproveli u logor Crveni Krst. Smešteni smo u sobu broj 12. Pre mene u logor je doveden BOGOLJUB VUKOVIĆ, kafedžija iz Baljevca. On je ovde doveden kada i ja, sa grupom od 15 ljudi. Nakon kraćeg vremena izvedeni smo pred zgradu i po redu vodjeni na sto gde su nas sa strane držali, jedan za noge, drugi za vrat, dok su nas drugi sa strane tukli pendrecima. Kako koga su pretukli, bacali su u jedno ćošće predsooblja. Kada su svi premlaćeni, logoraši su nas uneli u sobe. Prebijeni, polegali smo jedan do drugog, tako da se ujutru nismo mogli raspoznati - pocrneli smo od modrica.

Ujutru je kod mene došao BOGOLJUB VUKOVIĆ, bivši partizan Kopaoničkog odreda, sa kojim sam i ranije saradjivao. Pozvao me je da predjem da razgovaram sa njima (tamo su bili: BOŠKO TOMOVIĆ, ČURČIĆ BRANA, BJEGOVIĆ BRANKO I MILIĆ MILAN, šnajder. Pitali su me najpre da li imam nešto od hrane. Imao sam parče slanine, tako da su oni to podelili međusobno. BO-

- 10 -

BOGOLJUB mi je tada rekao da su doneli odluku da izvrše bekstvo. Rekao mi je da oprezno i zaokolišno razgovaramo sa VULOM da bi se videlo njegovo mišljenje. Rekao mi je da je bekstvo već pripremljeno za dan, dva, ali kako je ova moja grupa došla i svi su isprebijani, da će se odložiti dok se malo od rana i batina ne oporave. Vratio sam se u svoju grupu, i nakon kraćeg vremena prišao VULETU i rekao mu o planu. On je bez razmišljanja rekao da se slaže i da treba organizovati bekstvo, jer je bolje to učiniti nego da nas pobiju vezane, a pri bekstvu neko će bar ostati živ. VULE je posle toga direktno sam prišao DUŠKU TOMOVIĆU i ostalima koji su bili sa DUŠKOM i sa njima vodio razgovor i dao i njima svoj pristanak za bekstvo, koje je trebalo organizovano za 11. nije izvršeno, jer su straže bile udvostručene, a na kapiji su bili neki stražari NEKA S. D. S, ispred kapije, van logora. Pre ovoga bila je prozvana jedna ili grupa, njih 74 ili 76 a i od Jevreja smo bili obavešteni da je na Bubnju iskopana raka.

Najpre sam naišao na DUŠKA TOMOVIĆA, koji je vodio svog krvavog Bekstvo je uspelo 12. februara uveče, jer se u da sobi vodio razgovor da se po svaku cenu to učini. Sa nestropljenjem se očekivalo otvaranje vrata i puštanje u šetnju, no sa tim se zakasnilo, jer su u dvorištu, bila kola sa slamom za Jevreje, koja su unela slamu na sprat. Stražari su otvorili vrata da izadjemo u šetnju. Bilo je negde oko 19,20 č. I ni mrak, kada se izašlo u šetnju. Grupe koje su po planu pred-vidjene za napad na stražu i mitraljeze (za mitraljez su se javili dobrovoljci), ja sam bio u prvoj grupi i naš je zadatak bio da napadnemo stražara na kapiji. U toj grupi bili su: VULE VUKAŠINOVIĆ, VITOMIR MEDAREVIĆ, STAMENKO MARTIĆ i ostali iz Vulove grupe, medju kojima BOGDAN POPOVIĆ, bivši narednik u vojsci. Ova grupa je nastevala put, a ja sam bio putovodja, jer sam ovim putem odstupao kao vojak bivše vojske sa Jugarskog fronta. Napad je trebalo da se izvrši po završenju šetnji i po završenom postrojavanju pred vraćanje u sobu. BRANKO BEGOVIĆ JE TREBALO da komanduje: "A, sad", pa da se onda grupe upute na izvršenje zadatka prema planu. Tada je rečeno da je nikog od stražara ne ubijamo, već da ih vežemo i nabijemo u njihovu kancelariju. Kada smo bili u šetnji, iz ove grupe je istrčao student ACA iz Kruševca i nešto šapnuo Nalcima, tako

da je BRANKO BEGOVIĆ viknuo: "Drugovi, izdaja, napred"! Tada su nemački stražari i mitraljesci otvorili vatru sa obadve strane čoškova zgrade. Nisam video BRANKA šta je uradio, bio sam negde na sredini, prema klozetu. Čuo sam jank i neki su kod klozeta već preskočili, neke sam video van žice, ja sam se priljubio uza zid zgrade da bi pribrao snagu, pa sam jurnuo napred na na žicui upao sam unutra u ježeve do spoljne žice. Tada sam nagazio na jednoga koji se ispod žice provlačio () a zatim sam i ja za njim provalio napolje. Kada sam izašao van žice na nozi mi nije bio jedan opanak na levoj nozi i kapa. Koljajući se oko žice napipao sam opanak, uzeo ga i jurnuo kroz polje za ostalima koji su bežali. Nemci su pucali, ja sam padao po polju (mislilo sam da sam pogodjen, međjutim, brzo sam se ohrabrievao i nastavljjao sa bežanjem preko pruge. Kada sam prešao prugu, obuo sam opanak. Prilazili smo jedan drugom i raspoznavali se.

Najpre sam naišao na DUŠKA TOMOVIĆA, koji je vodio svog krvavog druga BRANU ČURČIĆA i data me je Duško zamolio da ja BRANU povedem jer je on već iznemogao. Tada sam prihvatio BRANU i nastavio ga da vodim, Kada su reflektori počeli da osvetljavaju BRANA mi je rekao: "Pusti me, Draža, ići ću sada sam, koliko mogu" i išao je sa grupom, a kasnije smo se opet razdvojili. Na bregu smo se skupili, nas 12, ali nisu bili ni DUŠKO ni BRANA. U grupi su bili: STAMENKO MARTIĆ, DUŠAN TOMOVIĆ, BOGDAN BANOVIĆ, ŽIDA RADOVANOVIĆ i drugi; RADOMIR DRAGOJLOVIĆ koji se otisnuo sa snegom u provaliju i jedan podnarednik iz 12. puka II bataljon..... iz okoline Čuprije, i on se otisnuo u provaliju niz sneg. Ova grupa je nastavila put, a ja sam bio putovodja, jer sam ovim putem odstupao kao vojnik bivše vojske sa jugarskog fronta. Kasnije je DRAGOJLOVIĆ došao i priključio se nama kod Labukova. Kada smo stigli u jednu šumu čuo se lajež jednog psa u našoj blizini. STAMENKO MARTIĆ I DUŠAN ... MOVIĆ bili su određeni da provere šta je u blizini gde pas laje, da li je selo ili pojata. Oni su otišli, a kad su se vratili pozvali su nas da svi idemo jer je u blizini bila pojata u kojoj je zanoćio neki starac sa 10-15 ovaca, ali mu se te noći ojagnjila

- 12 -

jedna ovca. Prišli smo do furunčeta koje je gorelo te smo se ogrejali. On nam je dao malo hleba i nešto od hrane te smo malo prezalogajili. Ostali smo u ovoj kolibi do ujutru. Rekao nam je da do Niše ima četiri sata hoda. Pitali smo ga da li ima Nemaca ili kakve vojske u blizini na šta nam je on odgovorio da nema nikoga. BOGDAN TOMOVIĆ bio je ranjen u butinu prilikom bekstva iz logora, a ŽIKA RADOVANOVIĆ ranjen je bio u glavu, pa sam mu svojom maramicom previo glavu. Kad se razdani došao je RADOJE GVOZDENOVIC, NESOVIC ~~NA~~ iz Brvenice i rekli nam da ~~ja~~ u okolini ima još naših.

Nas 10-15 smo se odavde razbili u trojke da ne bi išli grupno, tako da smo došli u selo, mislim, Cerje, znam da su seljaci obavljali svoj posao, ljudi su rezali daske od cerovih trupaca. U ovom selu načinili smo raspored po 2-3 po kućama da bi dobili hranu i odmorili se. U kući, u kojoj sam ja bio, lepo su nas primili i odmah nam dali nešto od odela. RADETU DRAGOJLOVICU dali su kapu, a jednom su dali džemper i stavili kafu da nam skuvaju. U ovu kuću došla je poveća grupa jer na drugom mestu nisu ih ugostili, tako da je domaćin skinuo lonče za kafu, jer nije imao za sve, a dali su nam hleba, paprike turšije, sira. Kada smo se malo okrepili, prihvatili hrane, krenuli smo k grupno do sela Labukova. Ja sam na putu pao usled iznemoglosti u nekom sokaku i za mene su se vratili ČEDA VUJANAC I DEDIĆ STEVAN i preneli me u jednu kuću, a grupa je odmakla napred. Ova dvojica su ostali sa mnom u Davidovcu na prenoćištu kod jedne babe. Ugostila nas je večerom i rekla da moraju da prijave opštini nepoznata lica, a po naredjenju vlasti. Opština je bila blizu te kuće, te smo nas trojica otišli i u opštini zatekli više ljudi, koji su se ~~zatekli~~ skupili na neki zbor. Pitali smo ko je predsednik, ali se on nije javio, već kmet, krupan čovek, koji je zastupao predse-dnika. On nas je pitao ko smo, bez prisustva građana. Mi smo mu rekli da smo pobjegli iz logora. Rekao je da nas u svoju kuću ne sme pustiti, a da će nam dati nešto od hrane, ali pošto smo mu rekli da nas je baba primila, rekao nam je da kod nje idemo a da ne treba hranu da doncni, pošto smo već od babe dobili. Vratili smo se kod babe i prenoćili nas trojica.

Njen starac je došao sa pojate od stoke. Pitao nas je jesmo li se prijavili opštini i kada smo mu rekli da jesmo lepo nas je primio. Ujutru su nam dali nešto od hrane i jednog dečka da nam pokaže sporedni put izvan sela, da ne bi išli kraj sela. Dečko se vrati a mi nastavimo put (nas trojica).

Lutali smo po brdima i naišli na pojadu u kojoj je bila jedna baba a zatim sišli u selo Prugovac. Domaćin u kući, u koju smo došli, nas je ponudio da popijemo po neku, a žele su spremile pogaču, zatim pasulj sa pastrmom i bokal vina. Napojio nas je i nahranio, a nije nas pitao ko smo i šta smo. Reče: video je da sa nama nešto nije u redu, te da on gleda svoj posao, a mi svoj.

Ođavde smo došli u Konjsku Poljanu, kod nekog simpatizera, u selo iznad Aleksinca. On je imao sinove i oružje u kući. Sinovi su pevali ruske pesme. Pošto smo večerali i legli smo^{sa} sinom u sobi. Na vrata su upali neki ljudi sa torbom na leđima. Pitao ga je, da li su bile neke potere a njih dvojica su pobjegli iz zatvora u Aleksincu. Oni su upitali jeste li prijavili MAŠANU (uplašili smo se, jer smo čuli ime Mašan, koji nas je uhapsio). Ujutru su otišli da vide da li će nas neko primiti. Ođavde smo išli, lutali brdima i poljem i našli se u deligradskim šančevima. Tu smo dobili orijentaciju i sidjemo u Djunis, pošto smo bili obavješteni da na mostu nema straže, a da na propustu pruge ima bugarska straža. Mi smo pošli niz Moravu, pa smo prešli prugu i našli se u Djunis. Ovdje smo išli preko Šiljegovca, pa Lapova, pa izbili na Razbojnu i prema Brusu, pa su tu ljudi nas obavestili da ima četnika. Zato smo udarili levo od ~~Šiljegovca~~ Štitere pa onda u Jelance i tamo našli poznate ljude: TOMU KNEŽEVIĆA, kod koga sam ostao sa DEDIĆEM. Ođavde je ČEDA VUJANAC otišao za Baljevac.

Ovde smo se zadržali neko vreme. Njegov sin je otišao u Baljevac i javio da sam ja izišao živ. Posle nekoliko dana čuo sam u Jelancu da su Mašanovi četnici saznali za mene. Otišao sam kod BOGDANA RAKIĆA u Pječu sa STEVOM RAKIĆEM. Ođavde sam se povezao sa izbeglicama u Jelancu iz Rudarske čete i oni su me obavještavali o kretanju.

- 14 -

U Jelancu sam ostao i proveo vreme sve do juna 1942. godine, kada su na taj teren prešli JAROSLAV GVOZDENOVIC, LAZAR MARTIC I BOGOLJUB VUKOVIC prešli na taj teren. Povezao sam se sa njima. U Baljevcu sam živeo krijući se, ali su me 1942. godine uhvatili Bugari kada su uhvatili i Čedomira Mladenovića. Bugari su uhvatili i u Mitrovici streljali BOGOLJUBA VUKOVICA.

STAMENKO i ja smo bili uhvaćeni od Bugara, ali smo pobjegli, a ženu su mi uhapsili i oterali u Baljevac u komandu. Tu su je tukli. Postavili su uslov da se ja predam i da mi neće ništa, ali sam ja otišao u Ploču.